

Projekt: Rensning av Ekolsunds dammsystem

Län	Kommun
Uppsala län	Enköping

Kommunens projektansvarige

Kommunens projektansvarige	Enhet/förvaltning
Johan Axner	Samhällsbyggnadsförvaltningen
Postadress	Postnr Postort
Enköpings kommun	74580 Enköping
Telefon	Mobil
0171 – 62 70 77	070 – 162 63 50
E-post	Postgiro/Bankgiro
johan.axner@enkoping.se	70727-3
Organisationsnummer	Betalningsreferens
212000-0282	Johan Axner

Övriga kontaktpersoner

Namn, organisation	Namn, kontaktperson
Stiftelsen Ekolsunds slott och park	Nils Lidbaum
Typ av organisation	
Stiftelse	
Postadress	Postnr Postort
Ekolsunds slottsallé 1	74950 EKOLSUND
Telefon	Mobil
0171-472200	070-3806660
E-post	Organisationsnummer
nils@ekolsundsslott.se	802424-1948

Projektbeskrivning

Projektnummer	24109700	Status	Arbetsversion
Projektets startår	Projektstart	Projektslut	Prio
2024	2024-08-01	2025-06-30	Ingen prio satt
Tätortsnära	Kmn diarienummer	Lst diarienummer	Projektet drivs av
Projektet är ej tätortsnära	-	-	Övrig
Inkommet Lst	Senaste Statusändring	Gott exempel	Projektets tema
-	-	Nej	Övrigt

Sammanfattning

Projektet avser att rensa dammsystemet i Ekolsunds vattenpark från sediment och öka retentionen av vatten. Vattenmagasinet är viktigt för den biologiska mångfalden samt som vattenmagasin vid stor nederbörd. Dammarna utgör dessutom en unik kulturmiljö från 1600-talets början.

Ekolsunds vattenpark från tidiga delen av 1600-talet har under åren bevarats i dess struktur. Under 2022 kom utloppen och dess reglering att restaureras för att bevara dammarnas förmåga att hålla vatten även i framtiden. Efter den åtgärden ser vi nu en viktig fortsättning i att rensa dammarna och genom att ta bort träd och sediment. Dels gör att:

- Återskapa/bevara den unika form som skapades under stormaktstiden, 1630-talet.
- Öka volymen vatten för att bättre rena vattnet innan det når Mälaren.
- Öka volymen vatten en längre tid under torrperioder - i hela Ekolsunds dammsystem.
- Öka volymen vatten till självtrycksfontänerna som syresätter och berikar dammarna.

Detta bibehåller en hög biologisk mångfald och synliggör kulturmiljön, en av Sveriges äldsta trädgårdar och vår enda bevarade vattenpark. Samarbetet natur och kulturmiljö bidrar till dubbel vinst och blir förebild för vad som kan genomföras genom samarbete.

Grumlighet av sediment under projektiden avses fångas upp av den sänkta vattennivån i dammen under arbetena och att projektupplägget omfattar tre dammar och slutligen så kommer förrymt vatten renas i ytterligare minst två dammar innan det når Mälaren.

Arbetet är planerat till hösten för att minimera störningen.

Syfte

Restaurera ett dammsystem som både renar och fördröjer vatten innan det når Mälaren. Senaste rensningen skedde troligtvis på 1940-talet och sedan dess har flera hushålls avlopp mynnat ut i dammarna. Syftet gällande kulturmiljö är att upprätthålla den ursprungsform som dammarna haft sedan 1600-talet samt att öka vattenvolymen för att säkerställa vattentillgång i nedströms dammar och dess självtrycksfontäner.

Självttrycksfontänerna syresätter vattnet men likväl så lockar och underhåller det besökare.

Syftet är att bevara de höga natur- och kulturvärdena som är knutna till Ekolsunds vattenpark. En vattenpark från 1600-talet som är unik, men för många ganska okänd. Åtgärderna syftar till att bevara och lyfta fram, genom visningar och skrift, denna svenska fontenörskonsten från stormaktstiden. Regleringen utgör en grundsten för att senare kunna hantera vatten i städerna.

Naturvärdena är höga av kontinuiteten av våtmark under 400 år och därtill de intilliggande ädellövsskogarna. Därtill har kulturmiljöns spår ökat naturvärdena i forma av ihåliga träd, stensättningar m.m.

Bakgrund

Det år 2022 genomförda LONA projektet som restaurerade utloppen och nyskapade en vattenyta uppmärksammade problemet med igenväxning av dammarna. Rensningen finns med som återkommande åtgärd i upprättad vårdplan men har inte genomförts på snart 100 år.

Anledningen till detta är pengbrist och svårighet att få slotteddammar att omfattas av jordbruksstöden för skötsel av vårmarker. Dammarna har en sammanlagd yta på cirka 1,2 hektar och avvattnar omkring 1000 ha skog och 200 ha åkermark. Uppskattningsvis kan vattenvolymen fördubblas i systemet efter genomfört projekt.

Initiativtagare till projektet är Ekolsunds slott AB och genomförs i samarbete med Ekolsunds Gård samt Stiftelsen Ekolsunds slott och park.

Totalt omfattas idag 8 dammar av vattenparken, samtliga namngivna och dammarna har delvis olika hydrologi och växtlighet. Mellan dammarna finns, omkring 1,5 km porlande vatten. Bitvis i meanderande form.

Området är byggnadsminnesmärkt och dammarna finns på två olika fastigheter. Under 1900-talet har dammarna fått ta emot avloppsvatten från omkringliggande hus vilket medfört övergödning och igenväxning. Sedan 2010 och de efterföljande fem åren har samtliga fastigheter nu åtgärdade avlopp och i många fall kommunal anslutning.

Samtliga dammar huserar höga naturvärden både bland växter, insekter, krä- och groddjur. Fladdermössen representeras av flera arter och ihåliga boträd kantar kanalen.

Restaurering av de omgivande alléträden har genomförts under 2014 samt 2022 och löpande sedan 2002 har området haft en naturvårdsinriktad skötsel. Någon plantering av nya alléträd är inte planerad i detta projekt.

Trafikverket jobbar med en grodpassage då antalet kräldjur under vår och höst är stora och Ekolsundsvägens varma asfalt nyttjas flitigt. Senaste status: Pågående

Lokala aktörer

Stiftelsen Ekolsunds slott och park, Ekolsunds gård genom Ekolsunds slott AB avser att genomföra projektet, ansökan och genomförande.

Under arbetet med att renovera utloppen från dammarna, 2022, visade det sig att det finns mycket god lokal kompetens för genomförandet. Dessa entreprenörer har tillfrågats för detta fortsatta arbete. Likaså har andra utövare offererat arbetet. Sammanfattningsvis kan sägas att resor och etablering drar iväg och har svårt att konkurrera med de lokala entreprenörerna.

Projektet bidrar till miljökvalitetsmålen samt långsiktigt och varaktigt naturvårdsarbete i kommunen. Projektet bidrar till Agenda 2030 genom att arbetet med att restaurera, återskapa och anlägga våtmarker i landskapet har direkt koppling till flera miljökvalitetsmål såsom "Myllrande våtmarker", "Ett rikt växt- och djurliv", "Minskad övergödning" etc. Vidare vattenväg efter slottedammarna är direkt till Mälaren via Ekolsundsviken samt under riksväg 263 och in i Hjälstavikens naturreservat.

Projektets bidrag till miljökvalitetsmålen och långsiktigt och varaktigt naturvårdsarbete i kommunen

Projektet bidrar till myllrande våtmarker och ökad buffert för nederbördsvatten under högflöden. Projektet ökar därtill reningen av näringsämnen innan vattnet når Mälaren, ca 1,8 km.

Projektet bevarar och vårdar ett 400-årigt kulturarv, unikt i Sverige och "väcker" det ur sin Törnrosasömn för allmänheten att besöka och beundra.

Projektet bidrar till ökad biologisk mångfald och skapar en miljö där ädellövskogar, våtmarker, stenpartier, skog, slottspark och ängs och hagmark möts.

Projektet gynnar häckande fåglar, insekter, kräldjur och fladdermöss vilka samtliga antas öka och berika den redan artrika naturmiljön. Likaså kan växtmiljön för vattenväxterna bibehållas för framtiden en dammanläggning med 400-årig kontinuitet.

Projektets långsiktiga effekter

Framtida myllrande våtmarker med stort vattenmagasin och fungerande kväve- och fosforfällor. Ökad andel fåglar, fladdermöss, kräldjur och vattenlevande insekter. Bevarad omhändertagen levande kulturmiljö allmänt känd historik bland närboende och allmänheten.

Projektets stöd till olika samhällsintressen

I vilken omfattning stödjer projektet de globala hållbarhetsmålen?

Hållbarhetsmål 2030	Ingen betydelse	Liten betydelse	Stor betydelse
Ingen fattigdom	X	-	-
Ingen hunger	X	-	-
Hälsa och välbefinnande	X	-	-
God utbildning för alla	X	-	-
Jämställdhet	X	-	-
Rent Vatten Och Sanitet	X	-	-
Hållbar Energi För Alla	X	-	-
Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	X	-	-
Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	X	-	-
Minskad ojämlikhet	X	-	-
Hållbara städer och samhällen	X	-	-
Hållbar konsumtion och produktion	X	-	-
Bekämpa klimatsförändringen	X	-	-
Hav och marina resurser	X	-	-
Ekosystem och biologisk mångfald	-	-	X
Fredliga och inkluderande samhällen	X	-	-

I vilken omfattning stödjer projektet genomförande av miljökvalitetsmålen?

Miljökvalitetsmål	Ingen betydelse	Liten betydelse	Stor betydelse
Begränsad klimatpåverkan	X	-	-
Frisk luft	X	-	-
Försurning	X	-	-
Giftfritt	X	-	-
Ozonskikt	X	-	-
Strålning	X	-	-
Övergödning	-	X	-
Sötvatten	X	-	-
Grundvatten	-	X	-
Kust och hav	X	-	-
Våtmark	-	-	X
Skog	-	X	-
Odlingslandskap	-	X	-
Fjäll	X	-	-
Bebyggelse	-	X	-
Djur och växter	-	-	X

Syfte för våtmarksprojekt (för åtgärdskategori 7 och 8)

Syfte för våtmarksprojekt (för åtgärdskategori 7 och 8)	Ingen betydelse	Liten betydelse	Stor betydelse
Ökad vattenhushållning	X	-	-
Utgjämning av vattenflöden	-	-	X
Ökad grundvattenbildning	-	X	-
Minska risk för översvämning	-	-	X
Vattenkvalitet minska näringsämnen	-	-	X
Vattenkvalitet minska miljögifter	-	X	-
Öka naturliga våtmarksnaturtyper	-	X	-
Öka artificiella våtmarksnaturtyper	X	-	-
Gynna rödlistade arter	-	X	-
Gynna arter generellt	-	-	X
Förbättra grön infrastruktur	X	-	-
Minska klimatpåverkan	X	-	-
Öka klimatanpassning	X	-	-
Förberedelsearbete	X	-	-

Åtgärder och kostnader i projektet

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
1		2024-08-01	2025-06-30
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
1 592 426 kr	1 403 741 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
07 - Våtmarksprojekt - genomföra restaurering och anläggning			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
79 - Skapa dammar/småvatten/våtmark		14 500	m2
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
11 - Myllrande våtmarker	03c - Våtmark - Övriga våtmarker	04 - Grod- och kräldjur	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		04 - Landskapskaraktär – natur och kulturarv	

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

Bortagning av sediment, se detaljerad projektbilaga - LONA Rensning av Ekolsunds dammsystem, del 1

Förvaltning av resultat efter projektiden

Markägaren är fortsatt förvaltare efter projektiden.

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
2		2024-08-01	2025-06-30
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
584 066 kr	514 861 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
07 - Våtmarksprojekt - genomföra restaurering och anläggning			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
77 - Borttagning av vegetation (t.ex. röjning/fräsning)		2 300	m2
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
11 - Myllrande våtmarker	04 - Skog	10 - Ej relevant	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		07 - Natur-och kulturturism	

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

Borttagning av sediment, se detaljerad projektbilaga - LONA Rensning av Ekolsunds dammsystem, del 2

Förvaltning av resultat efter projektiden

Markägaren är fortsatt förvaltare efter projektiden.

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
3		2024-08-01	2025-06-30
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
228 656 kr	201 563 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
07 - Våtmarksprojekt - genomföra restaurering och anläggning			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
77 - Borttagning av vegetation (t.ex. röjning/fräsning)		1 450	m2
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
11 - Myllrande våtmarker	10 - Övrigt	10 - Ej relevant	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		12 - Upptag och nedbrytning av näringsämnen och gifter	

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

Borttagning av sediment, se detaljerad projektbilaga - LONA Rensning av Ekolsunds dammsystem, del 3

Förvaltning av resultat efter projektiden

Markägaren är fortsatt förvaltare efter projektiden.

Summering åtgärder

Åtgärdsnummer	Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete
1	1 592 426 kr	1 403 741 kr	0 kr
2	584 066 kr	514 861 kr	0 kr
3	228 656 kr	201 563 kr	0 kr
Summa	2 405 148 kr	2 120 165 kr	0 kr

Önskad utbetalningstakt

År	Belopp
2024	1 770 165 kr
2025	350 000 kr
2026	0 kr

Omfattar ansökan åtgärder för vilka stöd sökts eller beviljats enligt annan författning?

Nej

Finansiärer

Typ av finansiär	Namn/Kommun		Intyg bilaga
Stiftelse	Stiftelsen Ekolsunds slott och park		1
Period från	2024-01-01	Period till	2025-03-16
År	Kontanta medel	Egen arbetsinsats inkl LKP	Värde av ideellt arbete
2024	120 000 kr	0 kr	0 kr
2025	0 kr	0 kr	0 kr

Typ av finansiär	Namn/Kommun		Intyg bilaga
Företag	Ekolsunds slott AB		2
Period från	2024-01-01	Period till	2025-03-16
År	Kontanta medel	Egen arbetsinsats inkl LKP	Värde av ideellt arbete
2024	0 kr	163 800 kr	0 kr
2025	0 kr	0 kr	0 kr

Totalt	120 000 kr	163 800 kr	0 kr
---------------	-------------------	-------------------	-------------

Villkor

Id	Beskrivning
----	-------------

Motivering till beslut

Politikområden

- Övrigt av betydelse för naturvård (60 %) Rening och retention av dagvatten från åker och skogsmark
- Kulturmiljö (30 %) Levande och underhållen kulturmiljö med 400-årig historia
- Turism (10 %) Sveriges första och enda bevarade vattenpark från 1600-talet

Bilagor

- Skarmavbild 2023-06-12 kl. 10.45.55.png
- Ekolsunds parkanläggning - Vardplan och historik.pdf
- Karta - Omraden LONA.png
- Skarmavbild 2023-11-27 kl. 10.14.48.png

Underskrift och Godkännande av Projekt 24109700

20/11 23

Datum

Underskrift av behörig firmatecknare/företrädare

Daniel Pettersson

Namnförtydligande

För

Enköping

Kommun